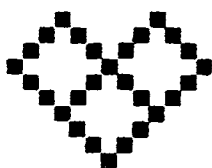

KATECHETA STŘEDNÍCH ŠKOL JAKO DUCHOVNÍ SPRÁVCE STUDUJÍCÍ MLÁDEŽE.

REFERÁT JEHO EXCELLENCE NEJ-
DŮST. P. ARCIBISKUPA LVOVSKÉHO,
DRA. JOSEFA BILCZEWSKÉHO, NA
KATECHETSKÉM KURSU VE VÍDNI.
SDĚLUJE DR. JOS. TUMPACH.

V PRAZE 1911.

NÁKLADEM VLASTNÍM. — TISKEM K. A. KNIHTISKÁRNY.

KATECHETA STŘEDNÍCH ŠKOL JAKO DUCHOVNÍ SPRÁVCE STUDUJÍCÍ MLÁDEŽE.

REFERÁT JEHO EXCELLENCE NEJ-
DŮST. P. ARCIBISKUPA LVOVSKÉHO,
DRA. JOSEFA BILCZEWSKÉHO, NA
KATECHETSKÉM KURSU VE VÍDNI.
SDĚLUJE DR. JOS. TUMPACH.

V PRAZE 1911.

NÁKLADEM VLASTNÍM. – TISKEM K. A. KNIHTISKÁRNY.

Nihil obstat.

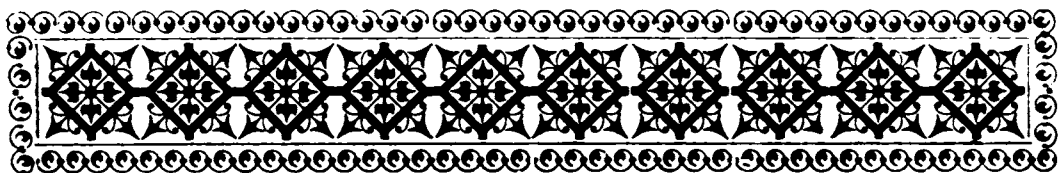
Dr. Antonín Podlaha, censor.

Imprimatur.

**Z kníž. arcib. Ordinariátu v Praze, dne 10. listopadu 1911,
čís. 14410.**

**Dr. Jan Nep. Sedlák,
generální vikář.**

(Otisk z „Časopisu katol. duchovenstva“ r. 1911.)

Když jsem byl dne 12. září r. 1911 přítomen v Praze zdařilé valné hromadě středoškolských profesorův a učitelů náboženství v Rakousku, byla při ní učiněna zmínka, že kromě otázek, jež byly na programu, jest ještě celá řada otázek jiných, neméně důležitých, jimiž by se bylo třeba obírat, a mezi nimi že pastorage studující mládeže zaujímá místo nejvýznačnější. Souhlasil jsem s projevem tím z plna srdce, a rozpomenuv se, že o této otázce pojednal před nedávnem slovutný a učený arcibiskup Lvovský, Dr. Josef Bilczewski, na katechetském kursu vídeňském (dne 16. února 1908), vyhledal jsem si referát jeho v souborném vydání jeho »Pastýřských listův a příležitostných promluv«, které vyšly r. 1903 v Mikołově-Varšavě, abych si jej znovu pročetl. A učiniv tak, neváhám referát Jeho Excellence Dr. Bilczewského podati tuto na uvážení, jsa jist, že slova jeho nepadnou v půdu neúrodnou, nýbrž do myslí a duší pro dobrou a svatou věc plně nadšených.

* * *

Klidně visí — tak zní referát ten — klidně visí posud kříž na svém místě ve školách našich. A Bohu díky, není též v Rakousku nedostatek zdatných mužů, kteří v parlamentě i na sněmu, v radě městské i ve škole, na katolických sjezdech i na poutích, v učených knihách i v denním tisku volají plni zápalu: »Jmění i krev dáme za víru svatou, jmění i krev dáme za naši svatou katolickou církev!«

Na druhé straně však nelze popřít skutečnost, že část mládeže naší hned po obdržení maturitního vysvědčení staví se pod prapor urputných nepřátel katolicismu a nejednou se i veřejně honosí svou rozhodnou nenávistí proti náboženství, kdežto jiní kolegové jejich, méně vznětlivého temperamentu, nezříkají se sice z větší části církve formálně, ale přece se pečlivě straní všelikého

osvědčování své víry skutkem. Zdá se, že opakují slova básníka Goethe: »Ich bin zwar kein Widerchrist, aber ein entschiedener Nichtchrist — Nejsem sice protikřesťanem, ale jsem rozhodným nekřesťanem«.

Kde dlužno hledati příčiny tohoto hrozného vzrůstu nevěry? Obyčejně uvádí se celý seznam vlivů, jež ničí práci knězovu: Největším škůdcem a vrahem mladých duší jest rozhodně duch času. Spíše zhoubcem než přítelem víry jinochovy bývá často též jeho rodný dům. Hrobaři jeho náboženského citu a přesvědčení bývají i někteří učitelé, netající se tím, že pohrdají náboženstvím katolickým, jakoby na posměch nábožensko-mravnímu účelu školy. Věnováno též náboženství příliš málo času. Dvě hodiny týdně mohly by křesťanskému vychování naší mládeže stačiti v nejlepším případě jen tehdy, kdyby celý učitelský sbor na velikém díle nábožensko-mravní výchovy studentstva spolupůsobil a kdyby veškero vyučování bylo proniknuto duchem pravé zbožnosti.

Ale což ostatně nikdo již tím není vinen, že je mezi vzdělanými lidmi tak málo katolíků z přesvědčení, a že veliké, v pravdě křesťanské charaktery jsou výjimkou?

»Diecese německé nemají ještě nedostatku kněží, na něž mohou hleděti s úctou a láskou«. Toto svědectví, které vydal Hettinger svým spolubratrům německým, přísluší právem také celku katechetů rakouských, neboť je známo, že i oni nesou břímě svého povolání s náležitou důstojností a s požehnáním.

Nikdy však nezapomenu slov, jež pronesl v jistém shromáždění učencův u přítomnosti dvou kněží muž vynikající, bývalý universitní professor: »Obyčejně — tak pravil — svaluje se na nás laiky veškerá zodpovědnost za to, že jsme ve svých mladších letech lámali kopí na obranu zásad liberálních. Ale na jednu okolnost nechtějí církevní kruhy nikdy vzpomenouti, totiž na to, jací lidé byli našimi katechety!« Na objasněnou těchto slov třeba však dodati, že katecheta dotyčného profesora zemřel jako formální apostata, a že nad jeho hrobem dovolil si protestantský pastor pronésti slova: »Po celý život hledal zesnulý pravdu a našel ji konečně v církvi evangelické!«

Takováto pohoršení stávají se však pořádku. Ale i nepatrné vady methodické, didaktické, paedagogické a vady osobní se mstí-

vají, a takové nedostatky postřehl snad u svého bývalého katechety i ne jeden z nás. Tak tedy i my duchovní míváme mnohdy příčinu bítí se v prsa, když se jmenují vinníci zodpovědní za vzrůst nevěry v širokých vrstvách společnosti, mající původ svůj nejčastěji v neznalosti i hlavních pravd katolických.

A takovéto upřímné prozpytování svědomí o tak důležitých povinnostech katechetových a prozkoumání té tak vážné otázky, zdaž naše pastýřská činnost ve škole je s ty zcela změněné poměry doby přítomné a v jakém směru potřebuje reformy — toť také nejhlavnějším úkolem katechetských kursů, které se skoro ve všech zemích stávají již institucemi trvalými. Povolala je k životu vroucí láska k Bohu a ta veliká snaha, jejímž nejlepším výrazem je heslo papeže Pia X.: *»instaurare omnia in Christo«*. Scházejí se k nim učení mužové světští i duchovní, aby při veškeré úctě ku práci našich předchůdcův a jejich zásluhám vnesli do metody katechetické nové světlo, přirozené i nadpřirozené, a svěží život, a šli za dosažením idéálu výchovy náboženské.

Uznávaje tyto šlechetné cíle všímá si katolický episkopát se vší přízní porad katechetských a přeje jim upřímně požehnání Božího.

Táže-li pak se někdo z vás, proč právě mně z episkopátu rakouského dostalo se pozvání ke spolupracovníctví při tomto katechetském kursu, odpovídám, že mne sem nepřivedla žádná snad nějak větší zásluha moje, jako spíše okolnost, že mně bylo dopřáno pobýti několik hodin v římských katakombách s několika velectěnými pořadateli kursu, a že snad také můj pastýřský list, řízený středoškolské mládeži arcidiecese lvovské¹⁾, obrátil pozornost na mou osobu.

Mám mluvit o »katechetovi středních škol jako duchovním správci studující mládeže«. Přihlížeje ku přání pořadatelů kursu, pojednám ve svém referátu hlavně a v první řadě o práci katechetů se zřením ke studujícím, pokud tito navštěvují střední školu, načež zmíním se alespoň krátce o poměru katechetově k jeho

¹⁾ Mínen tu výborný pastýřský list arcib. Bilczewského ze dne 20. ledna 1905: „Młodości! ty nad poziomy wylatuj“, který byl přeložen i do jiných jazykův. Český vyšel v překladě P. Jos. Vraštila T. J. r. 1910 (v Praze) pod názvem: „Ó mládí, vzlétej k výšinám!“

bývalým žákům, kteří se po ukončení střední školy odeberou na universitu nebo na některý jiný vyšší vzdělávací ústav.

Úkol můj není snadný. Neboť těžce dá se o tomto předmětu pověděti něco nového, a je skoro nemožno, vyvarovati se opakování věcí již dávno pověděných. Těžce též mluvíti krátce o předmětu, o němž by se dala a měla napsati celá kniha.

* * *

Jménem »duchovní správy abiturientův« označil prof. Swoboda na kursu v Lucernu povinnosti a činnost katechetovu na střední škole. Takovéto pojmání věci odpovídá jistou měrou duchu a přání církve katolické. Byl čas, kdy tato zásada a vědomí, že katecheta musí býti ve veškerém působení svém duchovním pastýřem mládeže, přišla v zapomenutí. Dnes však nepodléhá otázka ta opět žádné pochybnosti. Škola jest evangelijní vinicí katechetovou, jest jeho ovčincem, jeho farností — v jistém smyslu.

Pravím: farností »v jistém smyslu«; neboť ačkoli tvoří škola v sebe uzavřený organismus, přece jednotliví žáci patří též k té církevní osadě, v níž mají, resp. rodičové jejich, své bydliště. Katechetu střední školy lze tedy považovati jen za zástupce farářova, ač se mu toto zastupování formálně neuděluje. Na druhé straně pak jest zřejmo, že se faráři nesluší, vměšovati se do methodické stránky vyučování, protože k tomu jsou ustanoveni zvláštní biskupští inspektoři čili kommissari. Příslušnost všech katechetův a jejich žáků pod vlastního faráře dotyčné farnosti nemůže býti nikdy dosti těsnou a nelze ji nikdy dosti silně akcentovati. Však-tě farnosti v diecesi jsou pravými buňkami organismu církevního; a kdyby církev pod nátlakem pronásledování ztratila všechny své instituce, i ty největší, přece neustane pravá činnost její, mohou-li jen farnosti plniti dále své božské poslání.

V pastorální úřad uvádí katechetu kanonická misse, o kterou opírá se též z veliké části jeho uzpůsobení nadpřirozené, jeho vážnost a důstojnost.

Poněvadž však katecheta v Rakousku je zároveň postaven státem na roveň s professory světskými jako člen sboru učitelského, proto zaujímá ve škole dvojí postavení: jest plnou měrou professorem, ale jako sluha církve je ve svědomí svém vázán plniti vůči mládeži sobě svěřené všechny povinnosti pastýřské. Po-

stavení jeho v církvi dává mu jako professorovi posvěcení nadpřirozené; jeho úřad professorský skýtá pak mu jako pastýři duší přirozených prostředků k udržení discipliny.

Přihlédneme-li již blíže k jednotlivostem této pastorage, ukáže se, že i tato pastorage má, jako každá jiná, splniti trojí úkol. Má totiž pastorage ta 1. seznamovati žáky s pravdami nadpřirozenými, 2. posvěcovati je přísluhováním milostmi a 3. vésti je a ukazovati jim cestu k trvalému řádu života křesťanského.

Nuže, jak dlužno plniti tuto trojí činnost úřední, jak užívati prostředků vychovatelských, aby si katecheta plnou měrou zasloužil jména opravdového pastýře duší?

Protože v praxi všechny úkony pastorační a nadpřirozené prostředky vychovávací tvoří organický celek v sebe uzavřený, často se stýkající, spojující a doplňující, proto neodloučím jich přesně ani já v tomto svém pojednání.

Co jest tedy základní ideou pastorage mládeže studující? Je to táž idea, která ozařuje všelikou pastoraci jinou. V německém výrazu: »Seelsorge« (»starost« čili »péče o duše«) znamená slovo »sorgen« (jak dí pěkně Krieg ve své knize »Wissenschaft der Seelenleitung«) tolik co upřímné vnitřní věnování se správě a řízení duší, srdečné oddání se jí, úsilovná péče o časné i věčné dobro mládeže a spolu i vnější činnost, odpovídající oné vnitřní péči obětující se duším pastoraci svěřeným. A proto úkol, jež má církevní pastorage splniti a jehož má dosíci, jest ze všech nejvyšší, jelikož chce učiniti člověka co nejvíce podobným Bohu, *»aby dokonalý byl člověk Boží, ku všelikému skutku dobrému způsobilý«*. (II. Timot. 3, 17). Tím pak stává se též nejupřímnější péčí o Boha a pro Boha.

Těžiště obtížné pastorage katechetovy leží beze vší pochyby ve vyučování sv. náboženství. Jestliže tuto štěstí katechetovi přálo, podařilo-li se mu v hodinách vyučovacích a při exhortách probuditi v duši žákově pravý zápal pro pravdy náboženské a úctu ku prostředkům milosti, pak vzejde zajisté jako plod z této setby spořádaný život křesťanský. »Difficile est, ut male vivat, qui bene credit«, praví sv. Augustin (Sermo 49., 2).

Čemu tedy má katecheta ve škole střední učit, a jak má učit?

Osnovu vyučovací vůbec musí stanovit *»verbum sanum, irreprehensibile«* (Tit. 2, 8) čili ryzí pravda katolická. Jenom tehdy jest obsah vyučování v nejkrásnějším slova smyslu *»moderní«* a odpovídající potřebám času. Kdyby chtěl katecheta podávat jako dogma něco, co jest pouze jeho soukromou domněnkou, připisoval by církvi názory, jichž nesprávnost dokáže záhy vědomost pravá. A s druhé strany, kdyby v klamně naději, že získá církvi lidi nevěřící, chtěl jim činiti ústupky na úkor dogmatu katolického, musil by církevní úřad pronést své *Veto* proti takovému jednání, poněvadž pravdy věčné nesmí se nikdy ani duchu času vydati na pospas: *»Iota unum aut unus apex non praeteribit a lege«*.

Dále pak třeba míti stále na mysli zásadu, že všichni žáci, i méně nadaní, mají základní články učení víry a mravů důkladně pochopiti, poznati a si osvojiti. Žákům třeba podávat méně látky učebné, než se to posud dalo; ale to, co jest nejdůležitější a pro život křesťanský nejpotřebnější, mají si žáci náležitě osvojiti. Proto musí katecheta tyto nejdůležitější věci stokráte opakovati, s různých stran je objasňovati a stále si připomínati: *»Nunquam satis dicitur, quod nunquam satis discitur.«* Nedůkladné vědění přináší více škody než užitku. A proto nejprve to, co jest nutné, a pak dle možnosti to, co jest užitečné! A poněvadž to, co jest nejpotřebnější, obsaženo jest v katechismu, proto musí katecheta i v nejvyšších třídách vraceti se k textu katechismu, uváděje žáky ve stále hlubší jeho pochopení.

Všimněme si nyní některých jednotlivostí učebné látky. *»Člověk může najíti Boha srdcem, ale nikoliv rozumem«*; tento názor možno nyní slyšati mnohdy i v táboře katolickém. Učitel náboženství musí ukázati celou nicotnost a ne-logičnost tohoto tvrzení, a proto musí rozumové důvody pro existenci Boží podati tak jasně, aby se žáci nedali oblouditi žádnými frazemi modernistickými, nýbrž naopak aby cítili potřebu opakovati z té duše slova Žalmistova: *»Nebesa vypravují slávu Boží, a dílo rukou jeho zvěstuje obloha«*. (Žalm 18, 2.)

Dokázav pak schopnost rozumu k poznání Boha, může katecheta zcela klidně potvrditi krátkozrakost a nedostatečnost téhož

rozumu v oboru náboženství. Žáci neuslyší bez hlubšího dojmu soud, jež pronesl Michael Angelo ve své poslední básni o nedostatečnosti našeho rozumu. Tento veliký malíř a spolu hluboký myslitel líčí totiž náboženské pochybnosti, zmitající i srdcem lidí osvícených, pokud nenabudou světla nadpřirozeného, jako »kulhavou postavu, která chvějíc se poskakuje jako saranče«; otázku »Proč« představuje si jako ubohé vidmo s páskou plnou klíčů, jimiž marně se snaží v temnu otevřít bránu; pochybnosti pak: »Jak« a »Snad« sunou se, hmatajíce po tmě, mezi vysokými skalami těsnou, klikatou stezičkou²⁾).

Krátce: Mělo-li býti lidstvo ušetřeno Sisyfovy práce, konce nemajícího hledání jasné odpovědi na otázky o našem poměru k Bohu, musil mu Bůh přispěti na pomoc a dáti mu milosrdně nadpřirozené Zjevení.

A toto nadpřirozené poučení je též historickou skutečností. Svědkem pak, který vlastníma ušima slyšel hlas Boží, ba který vlastníma očima Boha samého viděl v Kristu Ježíši, jest duchovní matka lidstva, Bohem slavnostně ověřená: Církev katolická.

Ovšem že má člověk právo a povinnost, aby se zcela ujistil o tom, že Zjevení, církevním úřadem učitelským hlásané, pochází skutečně od Boha. Tak tudíž i žáci středních škol mají, jako každý jiný katolík, právo říci se sv. Tomášem Akvinským: »Non crederem, nisi viderem ea esse credenda« (S. Th. II. II. qu. 1. a. 4. ad 2.). Majíť býti »*zdraví u víře*«, jak učí sv. Pavel (Tit. 1, 13), a »*silní u víře*«, jak chce sv. Petr (I. Petr. 5, 9). Proto je má vyučování sv. náboženství učiniti schopnými k tomu, aby mohli podati účet ze své víry (I. Petr. 3, 15) nejprve sobě samým, a pak také jiným, když se jich tito otáží, proč věří pravdám, jež sám rozum pochopiti nemůže. Kdyby nechápali jasně základův učení a přirozených základů své víry, pak by obět jejich duchovní nezávislosti, největší to obět, jakou může člověk Bohu přinést, nebyla obětí rozumnou, »*rationabile obsequium*«, a pak by měli pravdu nepřátelé církve, kteří víru nadpřirozenou považují za výtvor slepého citu.

Duchovní pastýř žáků má se ukázati mistrem u výběru nadpřirozených skutečností, jimiž chce odůvodniti věrohodnost Zjevení.

²⁾ Mausbach, Einige Kernfragen, 11.

To znamená, že má uváděti jenom takové zázraky, v nichž každý nepředpojatý rozum jest mravně nucen spatřovati bezprostřední, nadpřirozené působení Boha na potvrzenou zjevené pravdy.

Spolu však třeba často a často s největším důrazem opakovati, že víra theologická není pouze výsledkem těchto přirozených důvodů rozumových, nýbrž že jest v první řadě ovocem milosti Kristovy, jež musí duši žákovu osvítiti (jako osvětila sv. Pavla na cestě do Damašku), jeho vůli posilniti a vůbec umožniti mu onen rozhodný krok od přirozeného přesvědčení k nadpřirozenému úkonu víry.

Věcí nesmírně důležitou, k níž jest katechetovi ze všech sil směřovati, jest, aby učení o církvi Kristově, tomto největším díle ze všech děl Božích, nalezlo v duši žákově radostného přijetí. Žák musí poznati nejhlubší důvod, proč pocta Bohu od církve a skrze církev vzdávaná má v očích Božích cenu nezměrnou, a zejména tu pravdu, že v církvi a s církví padá před Otcem nebeským na kolena jeho jednorozený Syn, který se stal jedním tělem, jednou krví, jednou duší s lidstvem od něho vykoupeným a v něm štípeným. Při odůvodňování pak, že jen církev katolická má pověřující vlastnosti Boží, přál bych si, aby katecheta čerpal také z »Missií katolických«³⁾ příklady, které dokazují jednotu, svatost, obecnost a apoštolskost církve. Takový živý příklad bezmezné lásky a obětavosti, jakým jest na př. P. Damian, který uzavírá se s malomocnými na ostrově Molokai, aby se konečně — po vůli Boží — sám stal malomocným⁴⁾, musí rozehráti i duši již pro víru zpola odumřelou, podobně jako onen příklad heroické lásky k bližnímu, jež dala před několika lety ve Vídni katolická řeholnice ošetřující morem nakažené.

Milou a drahou musí katecheta učiniti žákům církev katolickou. A takovou též jim církev bude, poznají-li, jak nekonečně krásné jest učení její jak v celku, tak i ve všech jednotlivostech. Že jsou v ní a ve zjeveném náboženství tajemství, nemůže od-

³⁾ V české řeči „Missie katolické“ se nevydávají, jako v řeči polské, německé atd. Ale mnoho z oboru toho najde se ve „Škole božského Srdce Páně“, v „Echu z Afriky“ a též jinde.

⁴⁾ Viz o tom ku př. brožuru Fr. Vanečka: Damian, molokajský hrdina. Slova pravdy roč. IV. č. 2. V Praze 1893; dále spis Fr. Janovského: Hrdinové křesťanství. Vyšel v Dačicích (b. r.).

puzovati žádného rozumného člověka. Neboť Bůh, kterého bych mohl úplně pochopiti, Bůh, který by mně nemohl pověděti nic jiného, leč jenom to, co sám vím, nebyl by pro mne Bohem. Ušlechtilá hrdost naplní srdce jinochovo, když uslyší, že i jinověrci nazývají církev katolickou nejlepší školou ctnosti, uznávajice, že její morálka jest nejvznešenější, a že kdyby církve nebylo, nastalo by rázem i všeobecné poklesnutí a všeobecný úpadek soukromé i veřejné mravnosti na celém světě⁵⁾. Vždyť-tě církev katolická věc bližního činí věcí Boží. Dle jejího učení zajisté Kristus trpí hlad, kdykoliv trpí hlad člověk; kde se dělníku nebo prácedárci děje křivda, děje se křivda Kristu. »*Hotel de Dieu*« — »hospodou Boží« nazvala církev v některých krajích své nemocnice, poněvadž jako v Eucharistii pod způsobou chleba, tak i pod rouchem chudého a nemocného kryje se týž Bůh-člověk, ač jiným způsobem.

Vnášejte též ve své žáky přesvědčení, že spravedlnost, rovnost, volnost a upřímné bratrství jsou mimo křesťanství prázdnými frazemi, a že jenom ten může bližního svého nazývati upřímně bratrem, kdo věří ve společného Otce nebeského a denně se k němu vroucně modlí: »Otče náš, jenž jsi na nebesích«! Vznešenějšího ideálu sociálně-politického nad ten, který nám podává církev katolická, nenajde nikdo nikde jinde, ani na zemi ani na nebi!

Ačkoli však první a vlastní úlohou církve jest rozšiřování pravdy nadpřirozené a posvěcování lidí, přece učinila též od svého počátku pro rozšíření pravdy a kultury přirozené tolik, jako kdyby byla jenom k tomu cíli založena.

Jest si též přáti, aby katecheta při svých výkladech užil výsledků badání k a t a k o m b n í c h⁶⁾. Poznání jich způsobí jistě mocný dojem. Podávajíc zajisté nezvratné důkazy pro články víry, jež protestanté popírají, a pro skutečnou přítomnost Krista Ježíše

⁵⁾ Upozorňujeme tuto na spis Bottauův: *Víra katolická dokázaná a obhájená slovy a důvody nepřátel*. Ve výběru z vlastiny podává Th. C. Jos. Mergl. Vzděl. knihovny katol. sv. XXVIII. V Praze 1903.

⁶⁾ Poslouží tu kniha Bilczewského-Tumpachova: „*Archaeologie křesťanská ve službách dějin církevních a věrouky*“, Praha 1898, „Vzděl. knih. katol.“ sv. IX., a spis Bilczewského-Tumpachův: *Eucharistie ve světle nejstarších památek literárních, ikonografických a epigrafických*“, Praha 1910, „Vzděl. knih. katol.“ sv. LI.

v nejsv. Svátosti, uctívání Panny Marie a Svátých, primát Petrův a modlitby za mrtvé.

Průkazný materiál, jakého poskytují apologetovi nápisy, malby a pomníky starokřesťanské, jest nesporně velmi bohatý. Chybno by však bylo tvrditi, že možno z náhrobních památek, jež byly v katakombách nalezeny, složiti compendium celé theologie katolické. »Nesprávné nadšení a nadsazování« — pravil mně kdysi de Rossi — »škodí často archaeologii křesťanské více než nepříznivé stanovisko nevěrců k ní. Však-tě se s náhrobním charakterem oněch podzemních památek neshoduje očekávání, že se tam najde výstava a sbírka všech katolických dogmat«.

Celkový obraz církve Kristovy, s láskou nakreslený, ať vede k tomu poslednímu praktickému výsledku, by žáci každoročně po ukončení příslušného výkladu skládali spolu s katechetou vyznání víry: »Ty svatá církvi římská! My věříme, my chápeme, že jenom te n jest dítětem Božím, kdo jest dítětem tvým, že jenom skrze tebe vede cesta ke Kristu! Jestliže snad někdy zapomenu na tebe, Jerusaléme můj, církvi římská, a na tebe, Otče svatý, prameni učení neomylného, budiž dříve v zapomenutí dána pravice má! Neboť i nejdelší život jest příliš krátký, aby možno bylo děkovati Bohu dosti za to, že jsem celým křesťanem katolickým. Ty, sv. církvi římská, a ty, sv. Otče, budete též posledním dechem mé lásky, neboť s vámi jest Ježíš a Maria!«

Na kolenou kleče maloval Fra Angelico své obrazy Krista a Madonny. V duchu klekaje musí i katecheta kresliti obraz Krista Ježíše a jeho nejsvětější Matky. Jména jejich musí vyslovovati vždy s nejhlubší zbožností. A kdyby nedovedl ve svých žácích vzbuditi více obdivu a lásky k osobě Boha-Člověka a Královny nebes, než kolik zápalu budí ku Goethovi první lepší professor literatury v jeho třídě, pak . . . pak nechce ho Bůh míti katechetou!

Tak milým a drahým musí katecheta učiniti mládeži Písmo svaté, aby si ho vysoce vážila jako pravidla života, jako neomylného slova Božího, jako »druhého těla Kristova«, a by si je zvolila za svou oblíbenou lekturu, zejména v neděli a ve svátek.

Vyučuje ethice, musí duchovní správce školní přivesti mládež k tomu, by si zvykla viděti a posuzovati vše »sub specie aeternitatis«. »Volo, Deus, quod vis, quia vis, quomodo vis«.

»Všecko pro tebe, všecko skrze tebe, všecko s tebou, Ježíši!« Tak nechť opakují vaši žáci denně mnohokrát. Ať jest heslem každého z nich: Chci býti, pokud živ budu, Čechem, Polákem, Rusínem, Slovencem, Němcem, Vlachem, Maďarem »bez bázně«, ale spolu též katolíkem »bez hany« — »sans peur et sans reproche«!

Aby pak katecheta nadchl žáky k mravnosti katolické, jest povinen, při výkladu každé zásady ethické poukázati také na skutečně božský pramen její, a zejména na to, jak mravouka katolická ve všech svých předpisech spojuje těsně lásku k Bohu s péčí o všeobecné dobro, a že jako nejvyšší ideál staví každému člověku před oči nejen úplné zřeknutí se statků, nýbrž též obětování ducha i srdce blahu a službě bližního a celého lidstva z nezištné lásky k Bohu.

Rozhodně musí katecheta potírat zlobné zásady socialistické, jakož i zásady všech jiných nepřátel Boha a společnosti lidské! Avšak nikdy nesmí lidi posuzovati nespravedlivě, a ještě méně smí o osobách mluvíti jízlivě a sarkasticky.

Naši žáci jsou »muži budoucnosti«, kteří jsou povoláni k tomu, aby své nejlepší síly věnovali službám církve a vlasti a pomáhali organisovati všechny třídy společnosti lidské v duchu křesťanské spravedlnosti. Má-li se toto veliké dílo zdařiti, jest třeba, aby tito mužové budoucnosti poznali již za mlada, že věci té nepomůže se pranic frazemi sebe ideálněji znějícími. Pouze ta sociální politika přinese požehnaného ovoce, jejíž stoupenci, vůdcové a spolupracovníci osvojí si důkladnými studiemi důkladnou znalost otázky společenské a zreformují spolu dle přikázání Kristových i ducha svého.

Vysoké a obtížné jsou cíle, jež stanoví církev každému křesťanu. Ale spolu ukazuje mu též prameny, z nichž můžeme čerpati nadpřirozenou sílu, potřebnou ke splnění našich úkolův.

A proto jest povinností katechety jako pastýře duší, vzbuditi v srdcích žáků nejhlubší úctu ke svatým svátostem, a zvláště horoucí touhu po zpovědi a sv. přijímání, aby u stolu Páně často, vždy však jen »dobře jedli a jen dobře pili«⁷⁾.

Jak při přednáškách, tak v exhortách jest katecheta povinen, seznamovati své mladé »farníky« s obsahem encyklik sv. Otce

⁷⁾ Tak charakterisuje sv. Augustin přijímání sv. Vavřince.

a pastýřských listů diecesního biskupa, by se záhy naučili býti v upřímném spojení s náměstkem Kristovým a se svými arcipastýři.

Mají-li se na katechetovi splniti slova sv. Pavla: »*ut potentes sint exhortari in doctrina sana*« (Tit. 1, 9), musí každá jeho exhorta býti svědomitě vypracována. Za tím účelem jest nutno, činiti si z lektury klasobraní. Tady, v exhortě, je též nejvhodnější místo k užití životopisů vynikajících katolíků, laikův i duchovních, jež velmi často soustřeďují v sobě kus soudobé historie církevní a národní. Exhortu třeba přednášeti z paměti, vzletně a srdečně. »*Litera zabíjí*«, praví Apoštol, »*ale Duch obživuje*« (II. Korint. 3, 6.). Kdyby existoval ještě někde nechvalný zvyk, exhorty čísti, pak jest již nejvyšší čas, učiniti tomu konec.

Praxi, tázati se na obsah či na hlavní myšlenky poslední exhorty, mohu jen chváliti. Avšak toto dotazování nemá býti, jak správně podotýká Grimmich, vlastním zkoušením. Účelem otázek těch má býti jen to, aby si žáci exhorty více všímali, a mimo to jim mají dopomoci k tomu, aby si takto snazším způsobem sbírali zdravé zásady pro další život.

Časy naše jsou epochou, plnou p o c h y b n o s t í o v í ř e. Pod břemenem jich trpí zejména duše jinochova. Zabodl-li se již trn tento v srdce vašich žáků, jest vám užití všech způsobů, abyste jej vytrhli, dříve než způsobí zánět nebo i otravu krve!

Proto ať školní pastýř duši nevykládá svým ovečkám ve zlé, svěřují-li se mu se svými pochybnostmi ve věcech náboženských, nýbrž ať je spíše povzbudí, by se mu svěřili se všemi svými potížemi. Nechť jest jim jasno jako slunce, že důkladným, láskou ku pravdě řízeným studiem učení katolického nestal se ještě nikdo kacířem ani nevěrcem. Ne — toho jsou jiné příčiny, pro něž mnozí žijí pochybnosti ve svých srdcích, vyhýbají se zpovědnici, odvracejí se od církve. O starých pohanech pravil Tertullian, že nebyli tak »*a n i m a l r a t i o n a b i l e*«, jako spíše »*a n i m a l g l o r i a e*«. A táž pýcha a totéž zbožňování sebe sama — a nikoliv domnělá neshoda zjevení s rozumem — nedovolují ani našim »moderním« lidem, schýliti hlavu před Kristem. Jiní pochybovači opět nemají času, aby mohli slyšeti kázání nebo přečísti si dobrou apologii křesťanství, jelikož celý svůj život věnují jen ba-

dání pravdy přirozené nebo se bez oddechu ženou za časným ziskem, aby měli ve dne chléb a večer »*circenses*«. A jiní zase »pravdu Boží zadržují nespravedlností« (Řím. 1, 18) a nečistotou. Až příliš stírají se dnes hranice mezi tím, co jest slušné a co jest neslušné. Lidé nevědí, kde se končí »prospěch« a kde počíná se podvod. Všeobecně mluveno, dá se veškerá pochybovačnost odvoditi z jedné potíže: největší část skeptikův a nevěrců souhlasila by s přijetím i čtyř božských osob, jen kdyby jim bylo volno zříci se desatera se všemi jeho důsledky!

Kdyby katecheta upozoroval, že některým žákům je těžko odhodlati se k veřejnému projevení pochybností jejich ve věcech víry při školním vyučování, tu by snad bylo dobře poraditi jim, aby je napsali na lístky a položili je před hodinou na stolek. Odpověď a důkladné rozřešení bylo by možno podati též při některé pozdější hodině.

Tolik o obsahu učiva se stanoviska pastorálníhoho. Nyní několik slov o tom, jak třeba učit.

Osnovu náboženského vyučování tvoří pravda zjevná. Duše je stvořena pro pravdu jako pravda pro duši. Proč tedy není pravda náboženská každé duši přístupna? Jest toho několik příčin, jak jsme již ukázali. Mnoho však záleží též na formě a tonu vyučování. Tuto podotýkám jen tolik, že učitel a žák musí býti ve stálém duchovním styku. Při výkladě má katecheta žáky stále povzbuzovati k přemýšlení, tázati se jich, doplňovati a opravovati jejich pojmy, aby takto celá třída byla přiměna k součinnosti a pozornosti. Při opakování je třeba podávati látku v nové, zajímavé formě a vysvětlovati ji s nových hledisek. Přednášeti rok co rok totéž týmiž, a snad i nevhodnými slovy, bylo by trestuhodnou nedbalostí pastýře duchovního. Výklad katechetův má býti jistou měrou tak prostý, pochopitelný a pro-cítěný, jako vyučování missionářovo. »*Pectus est, quod disertum facit*«. Co se tudíž týče tonu, nechť je týž voláním srdce, aby srdce získal: »*un cri intime del' âme, pour atteindre l'âme*«. Nejvroucnější láska ku pravdě a k žákům musí býti zjevna ve výkladech katechetových. Žáci musí cítiti, že učitel jejich »*gaudens catechizat*«, že přednáška jest mu věcí srdce.

Avšak vyučování samo netvoří ještě celé duchovní správy katechetické. Jestliť křesťanství svou podstatou činem, a proto jest třeba, v každodenním životě je prožívat.

Je tudíž dalším úkolem katechetovým, aby řídil život svých žáků, bděl nad nimi a navykal je, by slyšené učení zaměňovali hned v čin, aby vnitřní i vnější život svůj zařídili dle zásad křesťanských.

Všimněme si i tuto některých jednotlivostí. Hned na počátku každého školního roku ať uvede katecheta svým žákům na paměť křesťanský pořádek života, záležející v tom, aby konali denně ranní a večerní modlitbu, aby dobrým úmyslem, několikrát za den obnovovaným, obětovali Bohu všechny své záležitosti, aby každodenně dle možnosti přicházeli před vyučováním do kostela, by denně zpytovali své svědomí a nikdy se neodebrali na odpočinek, aniž dříve vzbudili dokonalou lítost. Nad lůžkem žakovým ať visí obraz některého světce a kroupka, a prsa jeho nechť chrání medailka Matky Boží nebo škapulíř. Také růženec má dobrý žák stále při sobě, aby se pomodlil denně aspoň jeden desátek. Některí z mých katechetů⁸⁾ zavedli ve svých školách bez velikých obtíží živý růženec.

Nejeden z nás mohl by snad uvést případy, kdy nerozvážný a netrpělivý zpovědník znechutil dobrému jinak žaku sv. zpověď. Nuže ať nelituje katecheta žádné námahy ani obětí, aby získal ku zpovídání svého stáde jenom takové kněze, o nichž je přesvědčen, že přistupují k této práci Boží s úplným přesvědčením o její důležitosti.

Šťastným nazvati jest katechetu, jemuž se podařilo dospěti až tam, že aspoň značný počet jeho žáků přistupuje nejednou dobrovolně ke sv. zpovědi a ke sv. přijímání. Jsouť častá zpověď a přijímání nejpevnějšími podporami výchovy. V den sv. přijímání ani nejchudší není chudým, protože má Boha, který jest *»bohatý ke všem, kteříž ho vzývají«* (Řím. 10, 12). Kristus častěji zázračně projevilsvoji skutečnou přítomnost v nejsv. Eucharistii⁹⁾. Živými pak zázraky, jež vždy dosvědčují a dokazují skutečnou

⁸⁾ Mínění jsou katecheté v arcidiecesi lvovské.

⁹⁾ Viz příklady z prvních dob křesťanství v Bilczewského-Tumpachově „Eucharistii“, str. 175 n., 498.

přítomnost Kristovu v nejsv. Svátosti Oltářní, byli a jsou všichni Svatí. Takovými živými zázraky a jediné opravdovými »nadlidmi« mohou se stát i vaši žáci, budou-li po příkladu Svatých, posilněni častým požíváním těla Kristova, sloužiti Bohu a lidem způsobem heroickým.

Kde jest to možno a kde jest zabezpečena dobrá správa, tam ať se zavede kongregace Mariánská jako účinná ochrana proti nebezpečenstvím, která hrozí zejména mládeži dospívající.

»Kdybych mohl věriti v přítomnost Kristovu ve Svátosti Oltářní, nepřestal bych nikdy úctu na kolenou jí vzdávati!« pravil jistý učený nekatolík. Vaši žáci věří, že konsekrovaná Hostie jest živý Syn Boží. Nuže, přimějte je k tomu, aby eucharistické Srdce Ježíšovo bylo skutečně v každém čase králem a ohniskem srdcí jejich. Pečujte o to, abyste každý měsíc konali se svou školou adorační hodinu. Po každé společné bohoslužbě v kostele udělujte se svolením svého arcipastýře požehnání monstrancí. Úkonem tím prodlouží se bohoslužba snad jen o několik minut.

Oratoř ve školní budově, byť sebe krásněji zařízenou, pokládám za »malum« — ač na mnohých místech pro nedostatek kostelů — »necessarium«. Nemámeť zajisté odlučovati žáky od obce křesťanů dospělých, nýbrž naopak, pokud je to možno, s ní je slučovati. Nekonal-li žák často cesty do kostela, ve kterém jest nejednou méně pohodlně a chladněji než v kapli školní, těžce lze se nadíti, že bude později cestu tu konati jako akademik a dospělý muž. Společné školní služby Boží mají býti povznášející. Velikou váhu kladu na společný zpěv kostelní, a to v první řadě na písně, které zpívá lid při svých bohoslužbách, slavnostech a průvodech.

Převelikou cenu paedagogickou má a velmi mnoho působiti může svátost sv. b i ř m o v á n í. Nesplní-li se však vždy naděje, jež v ni skládáme, tkví příčina našeho trpkého zklamání často v tom, že jsme příliš pozdě umožnili žákům přijetí této svátosti, zejména stalo-li se to teprve tehdy, když víra jejich již ochabla a zlé žádosti nabyly vrchu v jejich duších. Chce-li se katecheta dodělati hojného užitku, jest mu pečovati o to, aby ona svátost světla nebeského a moci Boží osvítila a posílnila jeho žáky nejpozději ve IV. třídě, byť i pro dosažení cíle toho bylo tu a tam

třeba vykonati s biřmovanci cestu do sídelního města arcipastýřova. Výlohy a námahy nemají významu, jde-li o spásu duší nám svěřených.

Láska jest vynalézavá! Aby se přičinil o vypěstění křesťanských charakterův a o zušlechtění náboženských citů v srdcích mládeže školní, volí dobrý katecheta nejednou cesty neobyčejné a přesahující jeho povinnost. Tak jeden katecheta diecese lvovské podnikl několikrát s nejstaršími žáky svého gymnasia o prázdninách velikonoční pout do Říma, aby se jeho svěřenci dotekli vlastní rukou památek a trosek starého světa, ale především aby viděli sv. Petra v osobě papežově. A katecheta ten ubezpečoval, že tyto pouti měly zřejmý a velmi dobrodějný vliv na pozdější život jinochův. Já sám měl jsem r. 1905 štěstí doprovoditi ke trůnu Náměstka Kristova 314 studujících, Poláků, Němcův a několika Rusínů ze všech středních škol haličských a bukovinských, a 66 profesorů světských a duchovních. Na Bílou sobotu obléhali naši mladí poutníci všechny zpovědnice u sv. Petra. Na Boží Hod velikonoční přijali Nejsvětější Svátost, nejbezpečnější to »cestovné« pro dobrý život. Po sv. přijímání recitovali jsme všichni u hrobu knížete apoštolů hlasitě a upřímně Credo. Odpoledne téhož dne přijal nás sv. Otec v galerii »Lapidaria«. Zajisté hluboce utkvěl v srdcích mladých poutníků dojem, jež na ně učinila vznešená postava Pia X., který ke každému studujícímu přistoupil a mu požehnal, hladě ho s láskou otcovskou něžně po hlavě. Druhého dne otevřel nám Náměstek Kristův sál královský (»Sala Regia«), aby ještě jednou přijal žáky i professory ve slavné audienci. Na adresu, kterou jsem jménem svých poutníků předčítal, uvítal Pius X. naše žáky v delší řeči jako duchovní bratry oněch francouzských a německých jinochů, kteří v XIII. století po tisících spěchali na Východ, aby dobyli církvi hrobu Spasitelova. Tak i naše studentská armáda měla zajisté úmysly dobývačné... chtělať dobýti srdce Náměstka Kristova a požehnání jeho pro celý život.¹⁰⁾

Místo takovýchto poutí, kde jsou nemožny, nebo — což jest lepší — vedle těchto poutí do Říma, které se nemusí, ba ani

¹⁰⁾ O této pouti polských studujících r. 1905 viz arcib. Jos. Bilczewského „Listy pasterskie i mowy okolicznościowe“ (Mikołów-Warszawa) 1908, str. 325 nn. a 329 nn.

nemohou pořádati každoročně, mohly by se rok co rok konati pouti starších žákův, aspoň abiturientů, k nějakému zázračnému obrazu v diecesi nebo v zemi. Neboť čemu kdo navykl za mlada, to koná i ve věku mužném a ve stáří. Krásným vzorem jest tu ona každoroční pouť nejlepších mužů Rakouska k zázračné Matce Boží v Mariacelli. Cítíme-li již blahodějnou moc těchto poutí v rodině, městě a říši, proč by neměly býti dobrodiním i pro mládež? Jáť mohu tuto ještě prohlásiti, že abiturienti jistého gymnasia podávají mně každoročně zprávu o takovéto pouti konané přímo před zkouškou maturitní, připojujíce slib, že chtějí vždycky zůstatí věrnými syny církve katolické.

Co se týče duchovních cvičení v době velikonoční, přál bych si, aby byla věnována zcela rozjímání o trpkém umučení Kristově. Jestli rozjímání o životě Boha-člověka nejlepším prostředkem k pokoření naší pýchy a samolásky a k roznícení účinné lásky a obětavosti pro Boha a naše bližní, již se dnes nejvíce nedostává. Mimo to měli by žáci v čase tom čísti aspoň krátké vyličení života Kristova. Ku promluvám o povinnostech žáků má katecheta dosti času během celého roku.

Tolik o vyučování a práci pastýřské se zřením k celým třídám a ústavům. Ale kromě této pastorece jest možna a nutna také pastorece individuální, domácí. Výzev velikého Lva: *»Ite ad populum«* má pro katechety význam: *»Jděte mezi svou školní mládež«*! A tato individuální pastorece nemá nastupovati jenom výjimkou, nýbrž třeba ji upravití systematicky. Mál býti katecheta rádcem, utěшитelem, strážcem a ochráncem žáků, kteří jsou mu svěřeni.

Kde to jen možno, má osobní návštěvou v domě poznati bytové poměry každého žáka svého, aby mohl v čas potřeby působiti na jich nápravu. Příležitost k tomu poskytuje mu ku př. slabost žákova. Postřehne-li katecheta, že tváře některého žáka jeho pobledly, že tvář jeho uvadla, oko dostalo modré kruhy a chůze stala se nejistou, tu nechť s láskou a účastí ujme se tohoto chorého na duši a snaží se ho přesvědčiti, že jen v častém sv. přijímání může nalézti ochrany proti nejnebezpečnějšímu nepříteli, který ničí jeho život. K sv. Filipovi Neri přicházel takový nemocný studující do mnoho dní ke zpovědi, obdržel vždy rozhřešení a dovolení ke

každodennímu sv. přijímání, až se konečně uzdravil. Ať dá katecheta žákovi na jevo upřímný soucit, když zasáhla jeho rodinu těžká rána. Na ulicích ať nejde nikdy nevšímavě kolem svých žáků, nýbrž ať upřímně poděkuje na pozdrav i těch nejmladších. Krátce, katecheta musí přát svým žákům nejen nebe, nýbrž všeho dobra, a dle toho musí zaříditi své jednání: »musí býti nemocným s nemocnými, slabým se slabými, dítětem s dětmi«, nezadáva je arci při tom své vážnosti.

Ku konci budiž nám dovoleno povědět ještě několik slov o stycích pastoralních, jež má katecheta udržovati se svými žáky i tehdy, když opustili již gymnasium nebo reálku a odcházejí na universitu, techniku nebo jiný vyšší ústav.

Tadeáš Czacki († 1813), zakladatel vyšší školy v Kamenci Podolském, získal si u svých vychovanců takové lásky a vážnosti, že tito jako dospělí mužové ještě dlouho po smrti svého vychovatele říkali, když šlo o splnění nějakého závazku: »Přisahám při kostech Czackého, že dostojím své povinnosti«.

Jako tohoto paedagoga pojilo s jeho žáky pouto lásky i ze záhrobí, tak bude i katecheta trvale a blahodárně působiti na bývalé žáky své v čas jejich studií universitních, bude-li moci plným právem o sobě říci: »*Quid est quod debui ultra facere vineae meae et non feci ei?*« (Isai. 5, 4). Jsem čist od krve každého z vás, neboť chtěl jsem se státi všem vším, abych vás všecky získal Kristu!

Ale ještě jiné zvláštní styky měly by spojovati katechetu s jeho bývalými žáky. Za tím účelem měl by katecheta od svých žákův ústav opouštějících zvědět, kde budou konati svá vyšší studia, a měl by jim doporučiti dobré akademické spolky. Ať je vyzve, by ho i příště považovali za přítele a otce svých duší. Dostaví-li se u nich zápasy duševní a pochybnosti, má jim ústně nebo písemně udílet rady. Srdečně čas od času psaný list, pohledka s vlastnoručním podpisem katechetovým nezaberou příliš mnoho času, a přece mohou vykonati mnoho dobrého. Vždyť i kníže apoštolů sv. Pavel našel při tolika starostech a pracích dosti času k tomu, aby poslal pozdravení »bratřím v Laodicaei«, »Nymfovi a církvi v jeho domě« (Kolos. 4, 15), »Prisce a Akvilovi a

domu Onesiforovu« (II. Timot. 4, 19). Katecheta má též doporučovati dobré knihy, jichž čtením by jeho bývalí žáci ozařovali svůj názor na svět a život. Pokud je to možno, ať jim neodpírá ani pomoci hmotné. Pře krásnou bylo by věci, kdyby se katecheta setkal se svými bývalými žáky ve spolku sv. Vincence z Paula. Upřímně milovanému katechetovi nebude též žák vykládati ve zlém, otáže-li se ho, kdy byl naposled u sv. zpovědi a slyšel-li v neděli nějaké pěkné kázání. — Avšak kde má žák kázání to slyšeti? Je to všeobecné přání, aby se professoři bohosloví zabývali více mládeží akademickou a konali pro posluchače jiných fakult zvláštní collegia.

Než, snad si některý z Vás, drazí bratří, nyní pomyslí: »Snadno jest podati takovýto seznam povinností katechetových, ale jak těžko jest, vykonati je!« Třeba však jen pokusiti se o to. »Audaces gratia divina iuvabit«.

* * *

Tím končím své výklady o pastorální činnosti katechety středoškolského.

* * *

Lehkým může se zdáti úřad katechetský jen tomu, kdo ho nepojímá vážně. Je to však úřad těžký, plný strádání a nebezpečností pro kněze, který jej chce zastávati tak, jak to velí náš Pán a Spasitel. Katecheta musí býti »incantator animarum«, jak zove Tertullian Krista, má-li splniti to, co od něho žádá církev a společnost. Tajemným prostředkem, jenž ho činí takovýmto »čarodějem« nebeským, jest pak, jako v každé jiné pastorační osobnosti jeho, duchovně i mravně zcela vyspělá. Ano, na té záleží vše! Katechetou třeba býti »z milosti Boží«. Spolu s povoláním kněžským musí se mu dostati ještě zvláštního povolání katechetského. Tím chci říci tolik, že jeho hlavu musí ozařovati dvojí gloriola: jednu má tvořiti jeho charakter jako vyslance církve, jež sama mu již uděluje vážnosti vyšší než je vážnost lidská; druhou pak mají vytvořiti jeho vlastnosti fysické i duševní, vrozené i nabyté, intelektuelní i mravní, přirozené i nadpřirozené.

Katecheta musí býti v celém svém jednání spravedlivý, klidný, upřímný, plný lásky a taktu. Mysl jeho má býti jasná. Když

vstupuje katecheta do třídy, má býti ihned v myslích i srdcích žáků světleji.

Věda jest moc; je tedy katecheta povinen, vzíti si k srdci slova sv. Pavla: *»Jestliže se někdo domnívá, že něco ví, ten ještě nepoznal, jak by měl věděti«* (I. Korint. 8, 2). Totéž napomenutí dává pak nám Apoštol i svým příkladem. Neboť ač *»byl vtažen až do třetího nebe«*, přece ani ve svých pozdějších letech neodmítá vědy. *»Přines s sebou (z Troady)«* — tak píše Timotheovi — *»i knihy a zvláště pergamen«* (II. Timot. 4, 13). Přestal-li by se katecheta dále vzdělávati, mohlo by se snadno na něm splniti, co čteme v knize Sirachově o lenochu, že nepřátelé neukamenovali ho kamením, jelikož toho nebyl hoden, ale že ubili ho blátem a volským trusem drobných námitek proti víře a přitlačili ho ke zdi. (Sirach 22. 1. n.)¹¹⁾.

S druhé strany však jest jisto, že katecheta, i kdyby měl dar proroctví a všecku víru, lásky však by neměl, přece by byl ničím (I. Korint. 13, 2). *»Nic neprospívá«*, zapomíná-li kdo ve věci Boží na Boha a spoléhá-li jen na své vlastní síly. Nadšení náboženské rozněcuje se zase jenom nadšením. Musí tedy katecheta býti celým mužem Božím. Ale jak a kde může v sobě roznítiti onen zápal a onu nadpřirozenou lásku? Modlitbou a každodenním rozjímáním duchovním. O sv. Tomáši víme, že přečetl všechny knihy, které za jeho časů byly; ale víme také, že všecku vědu svoji čerpal každodenní modlitbou z ran Kristových. Katecheta jest povinen modliti se mnoho za sebe a svou *»osadu«*. Ať obětuje brevíř za své žáky. Na ně ať zvlášť myslí, když volá: *»Dominus vobiscum«* a když uděluje požehnání při mši svaté. Duchovní rozjímání obdaří ho denně novým nadpřirozeným světlem a novou silou vytrvalosti. Pocítí zřejmě, jak Pán Ježíš jde kolem dotýkati se ho bude při meditaci svou božskou rukou a jak se zachvěje celá duše jeho. Kdyby pak katecheta některého dne neměl chuti a nechtěl si najíti času k tomu, aby v rozjímání naladil duši svou dle duše Kristovy, pak ať se toho dne hlásí nemocným — pravil nedávno jistý zkušený bývalý katecheta

¹¹⁾ Obšírně a s velikou znalostí mluví o vlastnostech katechetových P. Ch. Dementhon: „Directoire de l'enseignement religieux dans les maisons d'éducation“. (Paris, Delhomme et Briguet, 1899.)

na katechetském kursu ve Lvově (r. 1907). Je to snad řeč tvrdá, ale až příliš odůvodněná a pravdivá.

Než co potom, když ani nejsvědomitější a modlitbou prozářená příprava nebyla s to, aby všechna srdce studující mládeže získala pravdě? Co potom, když i muž Boží přes modlitby své narazí na odpor, špatně tlumočící jeho nejlepší úmysly?

V komentáři jistého francouzského spisovatele k evangeliu sv. Matouše našel jsem následující překrásný obraz: Kovář kuje železný trámec. Vedle něho stojí jeho anděl strážce. Zdálo se, že trámec je již hotov. Tu zpozoroval anděl strážný, že kovář počíná svou práci znova. »Věc byla špatně udělána« — pravil dělník sám k sobě —; »mohlo by to státi lidský život!« Trámec totiž nebyl dobře vyrovnan. A tu poctivý ten člověk nedopřál si odpočinku až potom, když jej znova překul a se přesvědčil, že jest ještě silnější než jiné. Později bylo ho užito při stavbě mostu. Přes most přecházelo vojsko. Most chvěl se pod břemenem. Trámec se ohnul, ale nezlomil se, díky onomu překutí. Dělník nedověděl se za živa ničeho o tom, že jeho svědomitě vykonaná práce zachránila život tisícům vojínův. Teprve v čas jeho smrti sdělil mu to jeho anděl strážný.

Když přes veškeru svoji námahu postřehneme v duších žáků svých nepěkné duševní a mravní rysy, vady a křiviny — začneme se jimi znova obírat a za ně se modlit. Ba, modleme se ještě víc a ještě lépe, následující příkladu Kristova, jenž ve své smrtelné úzkosti o duši ještě vroucněji, ještě déle se modlil: »Factus in agonia, prolixius orabat« (Luk. 22, 43). A kdyby ani ta vroucnější, úpěnlivější prosba: »Jesu Nazarene, miserere mei — miserere eorum« nepomáhala, pak muž heroicky svatý užil by prostředku mimořádného. »Postil jsi se již někdy za své farniky? Bičoval jsi se někdy za ně?« tazal se ctihodný farář arský jednoho spolubratra svého, který si stěžoval do obtíží v duchovní správě... Uvedl jsem zde slova tato, protože mluvíme o ideálu katechety.

Teprve potom, bratři moji milení, když jste vyčerpali všechny prostředky, jež Vám poskytuje nadpřirozená láska, můžete býti ve svém srdci spokojeni. V hodině smrti přečtou Vám andělé, střehoucí Vašich žáků, jména těch, kteří šťastně přešli přes veliký

most života, těch, kteří pastorální pečlivostí Vaší, Bohu a mládeži zcela věnovanou, zachránili sebe i mnohé jiné.

Ba, buďte ochotni jíti i na smrt za své žáky, bylo-li by toho třeba! Vždyť-tě v mladých těch duších žije »tamquam membratim divisus« Kristus sám!

A za tú péči Vaši, jejímž předmětem byl sám Kristus, přizná Vám Spasitel pro celou věčnost ono slavné, dobře zasloužené jméno — »pastýřů dobrých.«

